Про
ЧУДА СЬВЯТИХ
Дамазія і Панкратія

II

Дивний сон

ЦІНА 10 центів

НАКЛАДОМ „РУСЬКОІ КНИГАРНІ"
850 MAIN ST. WINNIPEG, MAN.
1910

Про
ЧУДА СЬВЯТИХ
Дамазія і Панкратія

II

Дивний сон

——————xx——————

ЦІНА 10 центів

——————xx——————

НАКЛАДОМ „РУСЬКОІ КНИГАРНІ"

850 MAIN ST. WINNIPEG, MAN.

1910

Черенками Руьскої Вид. С-ки в Вінніпеґу.

Те, що хочу оповісти, було эще в часах, коли творили ся чудеса, бо — вірено. Сьогоднї, в часах невірства сьвяті не уважають потрібним творити чудес. Бо і для когож? Як котрому з них і прийде инодї охота до — чудес, то на сотку людий, знайдеть ся завше девятьдесять і девять, що будуть собі се пояснювати причинами при родними; а той сотний — от, лїпше про него і не згадувати. Се і найлїпшого сьвятого може розлютити. Але приступаю до річи.

Була гарна лїтна днина. На вежах дзвіниць гомонїли поважно дзвони. Де-які відзивались весело, з гумором, начеб знали, що гумор — се найлїпша приправа усего — навіть відпусту. В серединї великого костела тиснула ся безчисленна юрба народа. Горою нависав хмарами дим кади-

ла, осьвітлений лучами сонця, а орґани гу діли повними акордами, проникаючи серця вірних. Богато з них прибуло сюда з надіэю, що сповнять ся їхні бажаня, бож се було місце славне відпустами, ціль паломництва від непамятних літ. Приносили вони сьв. Панкратиэви в жертву не лише молитви, кадило і похвальні пісні, але й инші реальнійші дарунки, як прим: срібні серця які висіли довкола статуї сьвятого, деревяні кулї, що завішувано їх як памятку та сьвідоцтво виздоровленя калїк і т. п. Перед сьвятим палахкотіли ряди грубих, закопчених сьвічок: а кромі сего, сипало ся багато-багато талярикiв до пушки, яку безнастанно обношувано по церкві із дзвінком. Чимало талярів дістало ся при тім і богоугодним пан-отчикам на служби божі, в яких можнаб яснійше і докладнійше виразити просьби і бажаня жертводавців

Оті просьби і бажаня були — як звичайно — ріжні. Одні безличні, другі несьмілі: одні слушні і невинні, другі без'основні; о дні поважні, другі лицемірні — одним сло-

вом, горох з капустою, заколот такий, що аж у голові крутило ся. Але сьв. Панкратий усего слухав з надземським супокоэм, і анї разу не здрігнув ся. Впрочім знав, що у тім всїм багато було і підхлїбства і що йому — по правдї сказавши — анї половина з тих похвал не належала ся. Не мав він також — нехай се лишить ся між нами — і власти такої великої, щоб усе змінювати на лїпше, та усім помагати. Таким робом почав брати ся на способи. Знав з гори, що одні на віки осуджені, а другі — мали за якийсь час дістати ся до неба, але на се повинні були собі заслужити муками, терпінэм. Хибаж і він сам видрапаэ ся без терпінь на сьвятого? Що правда, то мав троха щастя, бо якби так докладно і точно провірив його чудеса, то хто зна, як би воно з тим було — от, від часу, до часу, вставив ся там, у горі, за кимось — та на тім і кінець. Але, як лїкареви якому удасть ся штука кількох визначних людий вилїчити — наби раэ великого розголосу і цїлий сьвіт вірить, що нема такої недуги, якої він би не

вилїчив — таке лучило ся і сьв. Пакратиэви. Инший те саме уміэ, або й лїпше, але як вже не ведеть ся, то не ведеть ся, завше сарака лишить ся в тїни.

Напротив сьв. Панкратия, у другій каплици, стояв сьв. Дамазий. Він то саме був сим, якому невело ся; вічно був самітний забутий — бідний пролэтар. Сумним зором слїдив що року юрбу народа, що товпила ся напротив у його конкурента. До него майже нїхто не зближав ся, а як деxто і підсунув ся, то хиба лише передрімати ся, бо в його каплици царила невисловлена тишина і холод. Очевидна річ, що се сьв.Дамазия страшенно гнївало. Він багато признавав сьв. Панкратиэви, хоч сей послїдний, як цїлий довгий рік — не зволив і глипнути на свойого сусїда, але чого за багато, то.... таки забагато! Адже і він теж бажав дістати свою пайку. Хибаж і він у людий не сьвятий?...

Пригадував собі добре ті часи, коли то оба із сьв. Панкратиэм сьвіжо вирізьблені і помальовані, опускали робітню монаха-

різьбяра, і як два молоді лікарі очікували на першого пациэнта: дарма, що заглядали за людською істотою „алчущою” помочи, істоти, на якій моглиб попробувати своїх сил. Але щож? До таких молоденьких і сьвіжо полякерованих сьвятих — ніхто якось не мав довіря. Мусїли оба переживати нечувано довженні часи нудів, поки стемніла на них фарба, та пооблїтав місцями покост.

В тих часах говорять бувало ранками до себе;

— А що, добре спало ся?

— Спасибі за память. А як вам, добро дїю, сон послужив?...

Вкінцї сьв. Цанкрантий зробив кариэру, а його, Дамазия, забуто — дрімав самітний, вкриваючись кождого дня грубшою поволокою пилу та павутиня. Колиж його иноді троха і обтріпано, та обтирано, то рішучо не роблено сего задля якоїсь пошани, лише тому, що порядковано цїлий дім божий, маэть ся розуміти, з огляду на сьв. Панкратия, який приспорював костелови

розмірно виличезні доходи.

Гнївало се і смутило дуже добрягу Дамазия. Цілими днями і ночами ломав собі бідняка голову над тим, яким би способом вйкарабкати ся із сего сумного положеня і зробити свойому суперникови конкуренцию?

Та, мовляв, з порожного і премудрий Соломон не нальлэ — і йому якось нїчого путнього не впадало до голови. Був певний, що лишень чудо велике, публине чудо, моглоб звернути на него людську увагу. Та се була, очивидно, не легка річ, а вдавати ся з тою справою аж до „Найвисшої Інстанциї" — якось не мав відваги, анї сьмілости.

Страшно його се злобило, аж фарба на нїм пукала, відпадаючи великими куснями. Щастэ, що здоровлю нічо не шкодило; навпаки, чув себе тугим, навіть пил та павутинэ не вдїяли нїчого, бо бачите, зроблений був із здорового дубового пняка.

Коли так сьв. Дамазий у своїм тихім кутку роздумував, напротив перед його су

церником відбувало ся якраз торжественне богослуженэ — нагло приштигулькав до него на кулях жебрак. Мав гідний пожалуваня вид, голова майже цілком обвязана і позаліплювана ріжними плястрами, рука на перепасці, підпирав ся кулями і стогнав таким роздираючим голосом, що аж бубники з вух вискакували. Ніким неспостережений всовгнув ся він в затїнок сьв. Дамазия. Річ ясна, що у него й думки не було молити ся: от, бажав лише троха відпочати, заперестати йойканя, якого й так тут ніхто не слухав і перелїчити без сьвідків чималу сумку гроша, якого йому сього днї нанесло милосердиэ паломників.

Був се найзвичайнїйший у сьвітї ошуканець: до здорових ніг причіпив кулї, тай цїлу стать ужив, щоб відповідала його спо собови зарібку, який приносив йому далеко більші доходи, ніж усяка чесна праця. Таких, як він було тут більше. Сїв собі у тихім куточку, лїчив гроші, а в духу ще й висьмівав ся із сьв. Панкратия та його прихильників.

Чуючи се сьв. Дамазий, закипів цілком оправданим гнївом.

— У моїх очах сповняють ся таке підле обманьство, а я. . — тут видно, якась думка шибнула у його голові і то думка не аби-яка, бо з утїхи аж заточив ся. — А колиб так... колиб... — думав собі — почкай драбе собачий!

Якраз в тій хвили жебрак звернув на него голову, впустив у порожну пушку сьвятого фальшивий гріш і сказав:

— Ой бідняго, бідняго — нехайже і тобі задзвонить гріш у пушцї. Я і твій побратим — робимо не злі „ґешефти" — знаєш чому? Га, бо оба ми, оба пізнали ся на людях, знаємо, як до них брати ся.

— О, почкай лотре! — гримнув обурений сьвятий. — Вже я тобі доїду, почкай! І почав рухати ся та розмахувати, зсуваючись з підстави, аж вкінци бебевхнув на дрімаючого саме жебрака, набиваючи йому крепкого синяка. Себе анї задраснув, бо — як сказано — зроблений був із здоровезного дубового пняка.

Драбуга дуже перестрашив ся, йому здавало ся, що се кара за поповнене що-йно богохульство, що тут прийшов сам чорт щоби його ірвати до пекла. Тому відрік ся і куль і бандажів, а сам що сил стало, пустив ся на втеки.

Усї люди звернули ся теж з перестрахом в бік, звідки дійшов їх галас, а побачивши сьвятого на земли і добре собі знаного кривого жебрака, нагло уздоровленого — почали з цїлих сил кричати: Чудо! чудо над чудами!...

Обступлено жебрака, який оповідав їм дрожачим голосом — бо бояв ся, аби його не побито, колиб отсе довго практиковане ошуканьство вийшло на верх — про свої довголїтні муки-терпіня про горячі мольби які заносив до незнакомого собі сьвятого в тій цїли, аби його вилїчив, давши якийсь голосний, видимий знак. І тоді то сьвятий упав на него, ледво діткнув ся легко його шиї. Про синяка нічого не згадував.

Коли уздоровлений жебрак скінчив своэ оповіданэ — народ знов став кричати

та вихвалювати сьвіже чудо. Обдарувавши жебрака грішми, звернулись усї вкінцї і до сьвятого, що лежав горі плечима на підлозї церкви. Досі про него не подумано — але як то завше буваэ, що вперед драбів ратують.

Сьвятий Панкратий дивив ся на усе те з обуренэм. Він сподївав ся якогось „фіґля", бачучи нераз гнїв товариша, але так нагло... Його опущено, бо від тої хвилї нїхто вже ним не інтересував ся. Братя монахи звернули тепер цїлу свою чолобитність в бік нової зорі, що розславила їх монастир по цїлій землици і стала ся неоцїненим жерелом доходу. Тут тепер напливали великаньскі юрби паломників, гудїли орґани, по [illegible] золото, клубились хмари кади[illegible]вятий Дамазий гордий і з повагою приймав дари і поклони. Натомість перед сьв. Панкратиэм якось затихло та похолоднїло; як і забрив тут иноді який богомолець, то лишень, щоб передрімати ся. І так не минуло і одно лїто, а сьв. Дамазий став славним по цїлім божім

сьвіті.

Се, очевидно, смутило і гризло добря гу Панкратия; через цілу зиму вибалакував людям, почавши від ідіотів, і з жалю аж ви лінив ся, геть обліз із фарби. Напружував цілий засіб своэї інтеліґенциї, щоби приду мати спосіб, — вилїзти з фатального положеня. Потїшав себе лиш тою думкою, що чейже доконче йому впаде щось до голови, заки наблизить ся час нового відпусту.

Думав, штудерував, оказуючи між тим свойому товаришеви-суперникови нечувану погорду. Бож так когось обдерти, ограбити з усего — сеж справді погано і нечесно!...

Журив ся також і жебрак, бо стало річию ясною, що чудом виздоровів, отже дальша жебранина... просто не малаб місця. Заробив вправді на тім дещо гроша, ба, але що опісля буде? До праці не мав найменьшої охоти. Рішив однак пробувати й далї щастя, і коли надійшла весна, перебрав ся до непізнаня, обандажував старанно голову, справив собі нові кулї і

удав ся до чудотворного місця, притяга ючи до себе людий знов серце роздираючим плачем та страшенним йойканэм Милостині почали сипати ся знов — бо його не пізнали. Вмішав ся в гурт жебраків і поводило ся йому цілком не зле; набрав навіть гумору, а із сьв. Дамазиэм став по водити ся цілком за пан-брат, даючи йому до пізнаня, що теперішню славу і цілу ка риєру — завдячуэ виключно лише йому, отже за те сьв. Дамазий повинен йому відвдячувати ся, беручи його в свою специяльну протекцию.

Сьвятий чуючи оті безличні слова, від вертав ся з обуренэм. Якже се? Він, сьвятий чудотворець, мав щось завдячувати такій голоті?... Соромно йому було, тим більше, що сьв. Панкратий усе підслухував з боку і злобно усьміхав ся.

Та одного разу стало ся таке, що сей ланець-обідранець, змучений, підштиґулькав до сьв. Панкратия, кинув йому у порожну пушку гріш, усьміхнув ся іронічно і став забиратись до хвилевого відпочин-

ку. Та сьв. Панкратий закипів страшенним гнївом, бо пізнав фальшивого діда-жебрака, що спричинив його банкротство.

— Гм... — подумав сьвятий — алеж бо я тут абсолютно не бачу иншого виходу, як лише піти слідами Дамазия! Тут розходить ся о чудо! Чудо мусить бути, або..

Не надумуючись довго, перехилив ся і упав просто на живіт діда, зранивши його поважно в голову. Смертельно налоханий бідранець зірвав ся на рівні ноги і давай на втеки, але зараз таки недалеко ослаблений упав на землю.

— Чудо! Чудо! — кричали паломники. Оточивши закрівавленого жебрака, взяли ся до ратунку та тутже і пізнали його, бо богато людий з минувшого року прибуло і сим разом на відпуст. Коли так ошуканьство вийшло на верх, роз'ярена товпа почала жебрака періщити буками, штовхати кулаками, копати, плювати, почала верещати та проклинати, тягнути його за язик. Обманець рад-не-рад, признав ся до усего; як то він минувшого ро-

ку, по своїм чудотворнім уздоровленю, бажав взяти ся до роботи, але ніде не міг дістати з нятя, а головно тому, що із-за свойого попередного довголїтного калїцтва занедбав ся і нічочо не вмів. Тому, хоч болем серця мусїв рішити ся просити милостині, удаючи калїку. То тепер маэ вже й справдї рану на нозї, лоб розчерепленний і зломане ребро.

Оповіданэ сімулянта сокрушило серця богомольцїв, які й обдарували його відповідно, але про чудо сьв. Панкратия ніхто анї чичиркнув. Бо нїби що то за штука вибити комусь дїру в голові і в нозї?... Сеж простий случай... а уздоровленэ здорового — чейже годї назвати чудом!... Сьв. Дамазий — го, го: се що иншого!... І полишено сьв. Панкратия на земли.

— Так, так? — думав постогнуючи Панкратий — а здемаскованэ драбуги не називаэть ся чудом?... Ну, прошу я кого, іще і милосердиэ зняло їх!... І знов застогнав глухо. Сильно потовк ся сердега, сямтам вищербив ся насьлїдком упадку, бо ба-

чите, виструганий був з не молодої і не сьвіжої дубини.

Що дальше діяло ся, котрий сьвятий творив більші чудеса — про се старі записки нічогісько не згадують.

Дивний сон.

Наче чудо, наче диво
у ночи менї ся снило —
за сім зим би не вповів!...
Як лиш божий настав ранок
й не при думцї мнї снїданок —
зі сну страх ся розболїв;
і як тільки пробудив ся
тяжко-важко прослезив ся

(в голові гей млин шумить)
та так тяжко з ліжка злізти!...
на силу тарахнув віски,
щоби душу покріпить.
Як лиш ґальон віски ликнув
сейчас на сьвіт яснійш глипнув
тай хвать сейчас за перо,
щоб за сьвіжа розписати
та ні крихти не збрехати,
як то в сні отсім було....

Вечером скінчив роботу
(бачте, було се в суботу)
прийшов в хату, поки вмив ся,
взяв я бритви, підголив ся,
повечеряв, помолив ся
тай до сну ся положив.
І заснув я твердо-смачно.
Та тут — аж згадати лячно —
правда се, чи сон дивний?...
не могу вже днесь сказати.
Силую ся, хочу встати
дарма! — я вже не живий...
Сили мене опустили,

не бэсь серце, стоять жили,
тяжкий весь наче земля.
Суне тихо смерть з косою…
поволїкла мя з собою —
тай перед суд привела.
Йду і кламцаю зубами: —
Сьвятий Петро брень ключами,
райскі врата вітворив.
А Павло в отсю мінуту
несе книгу сріблом куту
і під ніс менї тикнув.
,,Читай земське кодло враже
— він до мене басом каже —
а то пику ще побю! —
,,Бач, харциз там розгуляв ся!
А такой до нас дістав ся —
Хлепчи тепер що зварив!"
Страшний страх мене здіймаэ,
книга з руки вилїтаэ,
піт усе чоло залив.
Я знав, що там могло бути
в книзї сій в срібло закутій,
я знав, хоч і не читав….
Тут всї съвяті за стіл сїли

і на місци осудили
шпурнуть мене на спід, в ад.
Хвостаті мя обступили,
закували руки в зад.
Я скрутив ся — а нуж може
менї отсе ще поможе,
як що рекурс я внесу!...
Плян мій зовсїм був хороший
лиш на право треба гроший
а тут я їх не несу...
Що не плакав, не молив ся,
всякий эще наглумив ся
навіть слухать не хотїв.
ще і лаять ся почали,
ріжно мя поназивали,
дехто брав ся й до зубів.
Тут рогаті мя впіймали —
лиш в повітрю сколисали
і гепнули мене в спід.
Я лиш крикнув: ,,Горе! — горе!
Аж тут оден як мя впоре
ґралисками в сам живіт!...
Як почне мастить що сили
аж ся ґралї поломили —
я ричав неначе бик.
А той бэ-ще й розперезав ся
так, що з ґралїв позістав ся
вже саміський лиш патик.

„Щоб знав в друге - промовляэ
най хлоп бунтів не здіймаэ,
як присудять, що пани!
Тепер підеш зі мнов всюди,
Щоб побачив, що за люди
сидять в царстві сатани...”
Йдемо. Де лиш оком глянеш
Страшні муки все доглянеш.
Що ні крок огненна піч.
Страшні сцени перед нами:
горять царі з королями,
почорніли як та ніч.
Смердить страшно від них всюди
таких мук ні раз ще люди
не бачили на земли.
Поставили за провину
усїх лобом у долину
а чобітьми до гори:
А оден з них таки босо.
Дивлюсь близше — наш Франц
Йосьо
з жидівками маэ шлюс.
Царство йому жиди взяли
Фаорита обсмалили
а лоб спухнув як гарбуз.
Так я пішов троха далї
подивить ся на підданих
сих царів і королїв.

Відхиляю другі двері,
а там посли-минїстери
гейби череда волів.
Тут Содома вже правдива;
кипить смола, огню сила,
скрегіт зубів з духоти.
Оден з другим цапки скаче,
жеруть всї по собаче
а мявкають як коти.
Відхиляю двері спідні:
там пузаки самі з Відня,
кождий в голос верещить;
щоби Польщу воскресити
і податки підвисшити,
нехай дурний хлоп платить.
Заглядаю в другу клясу,
там рахують польску касу,
кождий в зубах квіт держить;
з каси гроші закрадають
і „zaległość" підвисшають —
Рускийхлоп все заплатить!
Відчиняю треті двері:
там старости, комісарі
виють в вовчі голоси.
Тяжку кару в'ни дістали,
що голоси рускі крали
за дреглї і ковбаси.
Йду я дальше, заглядаю

і четверті відхиляю
а тут — самі жандарі....
Повязані ноги, руки
в тяжкі диби всї закуті
виють, як пси на селї.
Пяті двері відчиняю: —
тут здекутників здибаю
всї в кожухах, в сїраках,
Ноги мають коровячі,
а голови всї конячі,
з подушками у руках.
Приходжу я в шесті двері:
а тут панки, посесори
держать стріли у руках
Голі, босі і обдерті
вганяють ся по всїм пеклї
наче зьвірі по лїсах.
Разом з ними гакатисти,
економи і лїсничі
шиють зі шкір торбинки.
Економи снопи ріжуть
а лїсничі дрова гризуть
а всї худі як пеньки.
Тут я добре став глядїти
тай надибав Эзуїтів.
Гризуть книжки, смолу пють
,,Наше пісмо наша зэмя
эщє Польска нэ зґінела"

в один голос усї тнуть.
Семі двері заскрипіли:
тут кацапи, москофіли
ъ, ѣ, ы, продають,
як лиш рубля призбирають
сейчас эго закрадають
за „пасобіэм" в синод шлють.
Страшні дроти в рилах мають.
„Жир вам хрунї „порикають
над коритом всї ся бють.
Так зайшов я над границю;
тут чортяка бив керницю,
сейчас мене зупинив
Як мя вріже в потилицю:
аж я бевхнув у керницю
і зі сну ся пробудив.
А як тільки пробудив ся,
трохи вісков покріпив ся
сей час хопнув за перо,
щоби часом не збрехати
людям правду написати —
от й росказав як було.....